

BS/115/2011

**NOTOWANIA PLATFORMY
OBYWATELSKIEJ – DZIESIĘĆ LAT
DZIAŁALNOŚCI**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W związku ze zbliżającymi się wyborami parlamentarnymi postanowiliśmy przyjrzeć się czterem największym ugrupowaniom na polskiej scenie politycznej przez pryzmat poparcia, jakie uzyskują one w comiesięcznych badaniach preferencji partyjnych¹. Skupiliśmy się zarówno na ogólnych zmianach poparcia dla danej partii, jak i na zmianach notowań wśród wyborców należących do poszczególnych grup społeczno-demograficznych. Niniejsze opracowanie dotyczy Platformy Obywatelskiej.

PLATFORMA OBYWATELSKA – DZIESIĘĆ LAT NA SCENIE POLITYCZNEJ

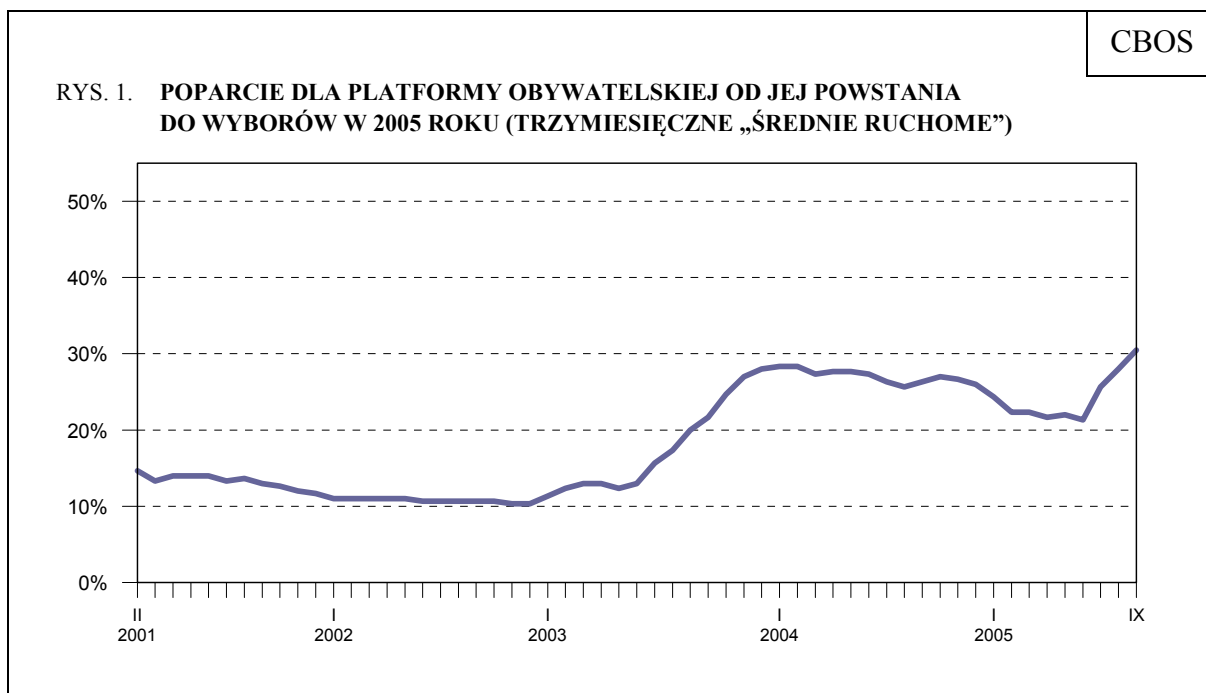
W styczniu minęło dziesięć lat od konwencji założycielskiej Platformy Obywatelskiej. Pojawienie się na scenie politycznej tej nowej inicjatywy politycznej, a później partii, od początku budziło zainteresowanie dużej grupy osób deklarujących chęć udziału w wyborach parlamentarnych. Od lutego 2001 roku, kiedy po raz pierwszy umieściliśmy PO w naszym sondażu badającym preferencje partyjne², ugrupowanie to notowało ponaddziesięcioprocentowe poparcie – jego elektorat rekrutował się głównie spośród zniechęconych zwolenników UW i AWS. Wybory we wrześniu 2001 roku potwierdziły ten wynik. Na kandydatów Platformy oddało wówczas głos 1 651 099 wyborców (12,68%)³.

W okresie rządów koalicji SLD-UP-PSL poparcie dla Platformy pozostawało na względnie stałym poziomie. W 2003 roku, wraz ze stopniowym spadkiem poparcia dla lewicy, partia Andrzeja Olechowskiego, Macieja Płażyńskiego i Donalda Tuska zaczęła zyskiwać na popularności. Przez kolejne dwa lata jej notowania utrzymywały się na poziomie powyżej 20%. W wyborach parlamentarnych w 2005 roku przegrała z PiS, uzyskując 24,14% (2 849 259 głosów, podczas gdy PiS uzyskał 3 185 714 głosów), pozostając najważniejszą partią opozycyjną.

¹ Prezentowane dane pochodzą z komunikatów dotyczących preferencji partyjnych publikowanych przez CBOS w latach 2001 – 2011.

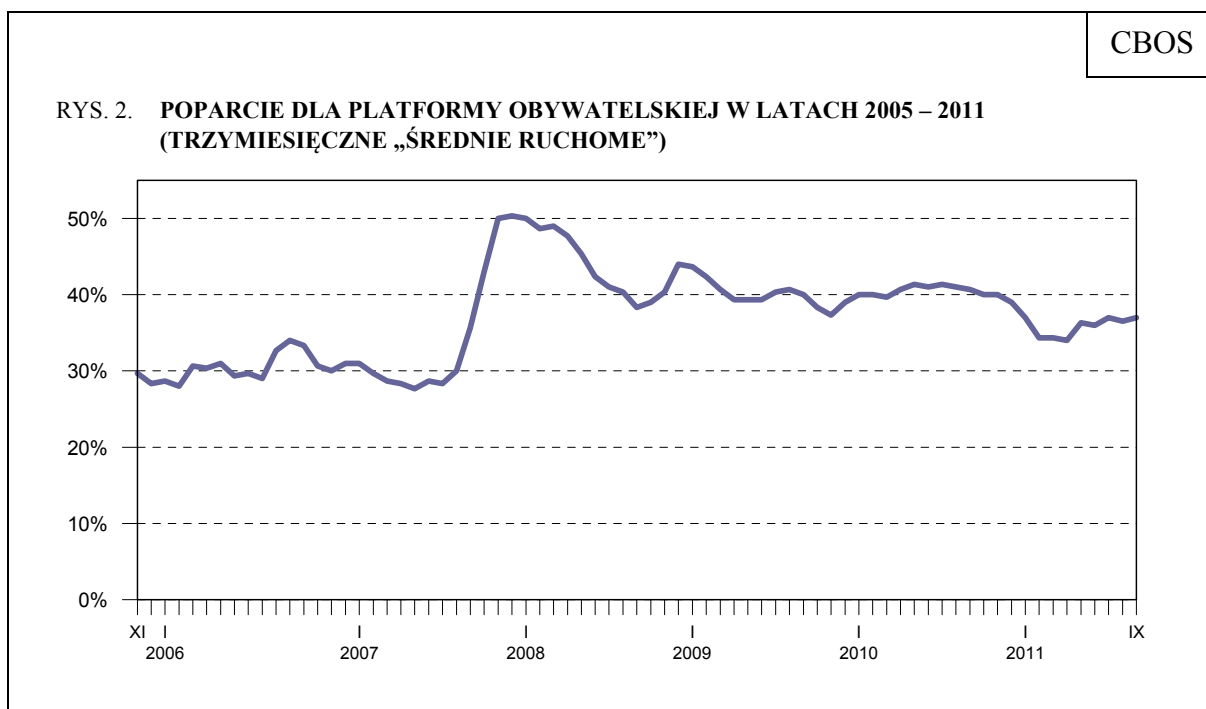
² Komunikat CBOS „Preferencje partyjne w lutym (kto głosuje na Platformę Obywatelską?)”, luty 2001 (oprac. K. Pankowski).

³ www.pkw.gov.pl

Wielkość poparcia dla poszczególnych ugrupowań jest procentowana do tej grupy wyborców, którzy deklarują udział w wyborach i wiedzą, na którą partię chcą oddać głos. Nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

W przedterminowych wyborach w 2007 Platforma uzyskała niezwykle silny mandat społeczny – głosowało na nią 41,51% wyborców (przy prognozowanym poparciu 39%), czyli 6 701 010 biorących udział w głosowaniu (na PiS – 5 183 477). Po wygranych wyborach sondaże odnotowały duży wzrost liczby jej zwolenników.

Przy obliczaniu poparcia dla partii politycznych uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Ugrupowanie Donalda Tuska przejęło rządy w okresie bardzo dobrej koniunktury gospodarczej. Jednak już pod koniec 2008 roku media zdominowały informacje o światowym kryzysie, a rząd, mimo wciąż dobrej sytuacji ekonomicznej kraju, ogłosił konieczność ograniczania wydatków. Spowodowało to powolną tendencję spadkową notowań partii rządzącej. Na proces ten mogły wpłynąć obawy przed kryzysem, ale zapewne był on również wyrazem rozczarowania części sympatyków.

Kolejne dwa lata charakteryzowały się stabilnym poparciem dla PO. Mniej więcej dwie piąte wyborców gotowych było na nią zagłosować w potencjalnych wyborach. Katastrofa smoleńska, która tak bardzo wstrząsnęła społeczeństwem, nie miała większego wpływu na notowania Platformy, która, jak większość partii, odnotowała nawet pewien wzrost popularności, a przyspieszone wybory prezydenckie wygrał jej kandydat – Bronisław Komorowski.

Niepopularne decyzje podejmowane na początku 2011 roku, takie jak podniesienie podatku VAT czy zmniejszenie składki przekazywanej do OFE, rzutowały na notowania partii rządzącej⁴ i spowodowały ich dalszy spadek. W kolejnych miesiącach PO odrobiła część strat i nadal (do września 2011 roku) utrzymuje wysoki poziom poparcia społecznego.

POPARCIE DLA PO W GRUPACH SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNYCH

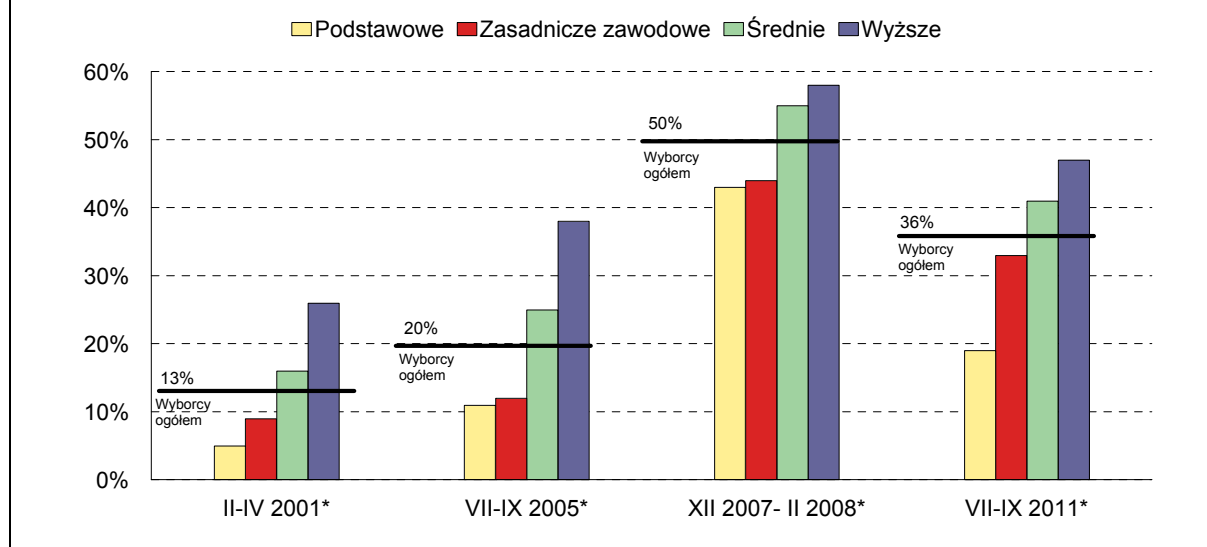
W ciągu ostatnich dziesięciu lat zmieniały się nie tylko szanse wyborcze Platformy. Pewne zmiany następowały także w poziomie poparcia w poszczególnych grupach społeczno-demograficznych. Dla zilustrowania tych trendów zestawiliśmy wyniki naszych sondaży z czterech okresów: z początków kształtowania się partii (rok 2001), przed wyborami w 2005 roku, z przełomu lat 2007 i 2008, kiedy to odnotowywano szczytowe poparcie dla rządzącej już wówczas partii oraz z ostatnich, tegorocznych, sondaży przedwyborczych.

Platforma od początku cieszyła się wyjątkową sympatią wśród wyborców⁵ lepiej wykształconych, zadowolonych z warunków materialnych swojej rodziny i mieszkańców miast (szczególnie w środowiskach wielkomiejskich). Zależności między wiekiem i poziomem poparcia są mniej stałe.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Opinie o planowanych zmianach w systemie emerytalnym”, luty 2011 (oprac. B. Roguska).

⁵ Wyborcami określani są badani, którzy deklarują chęć wzięcia udziału w wyborach parlamentarnych.

RYS. 3. POPARCIE DLA PO WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA

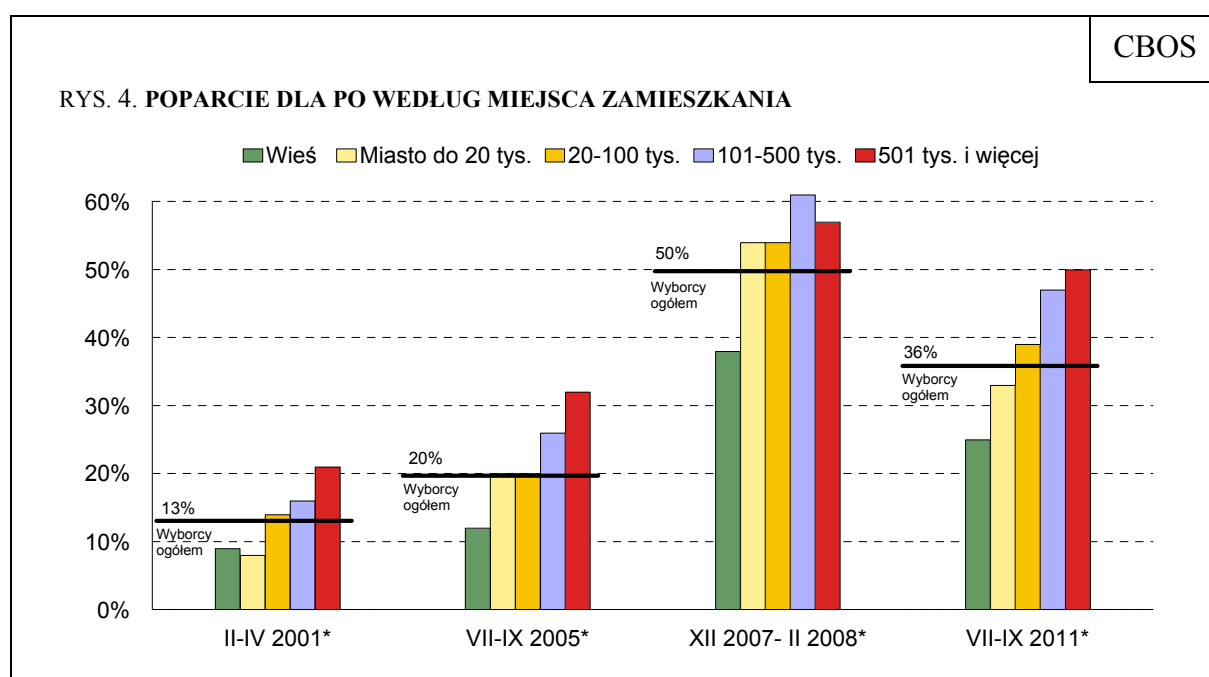
* Dane zagregowane z trzech miesięcy

Najbardziej wyraźny i trwały jest trend popularności PO wśród wyborców z wyższym wykształceniem. Zarówno w roku 2001, jak i w 2005, a także obecnie, wyborcy, którzy ukończyli studia wyższe, kilkakrotnie częściej deklarowali i deklarują chęć głosowania na PO niż najslabiej wykształceni. Ponadprzeciętne poparcie dla Platformy wyrażają też niezmiennie wyborcy legitymujący się wykształceniem średnim.

Wyjątkowy wzrost notowań Platformy po wyborach parlamentarnych w 2007 roku – będący swoistą premią za zwycięstwo – obserwujemy wśród osób o różnym poziomie wykształcenia. Jest wśród nich nie tylko większość legitymujących się przynajmniej wykształceniem średnim, ale również ponad dwie piąte z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym.

Obecnie poparcie dla PO wśród wyborców z wykształceniem podstawowym jest o ponad połowę niższe niż na przełomie lat 2007 i 2008. Dużo mniej drastycznym zmianom uległy notowania wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych – nadal co trzeci z nich zamierza głosować na PO. Najwięcej sympatyków ugrupowania Donalda Tuska jest wciąż wśród wyborców najlepiej wykształconych (47%).

We wszystkich analizowanych przez nas okresach, chęć głosowania na Platformę znacznie częściej niż przeciętnie deklarują mieszkańcy dużych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców). Inaczej wygląda to wśród mieszkańców wsi. We wszystkich pomiarach średnie poparcie jest tam przynajmniej o połowę mniejsze niż w największych miastach. Jedynie w szczytowym okresie popularności PO różnica ta zmniejszyła się – partię rządzącą popierało wówczas około dwóch piątych mieszkańców wsi. W ostatnich miesiącach gotowość poparcia PO w nadchodzących wyborach deklaruje średnio co czwarty mieszkaniec wsi, podczas gdy w miastach średniej wielkości – liczących od 20 do 100 tys. mieszkańców – jest to ponad jedna trzecia, a w największych – blisko połowa.

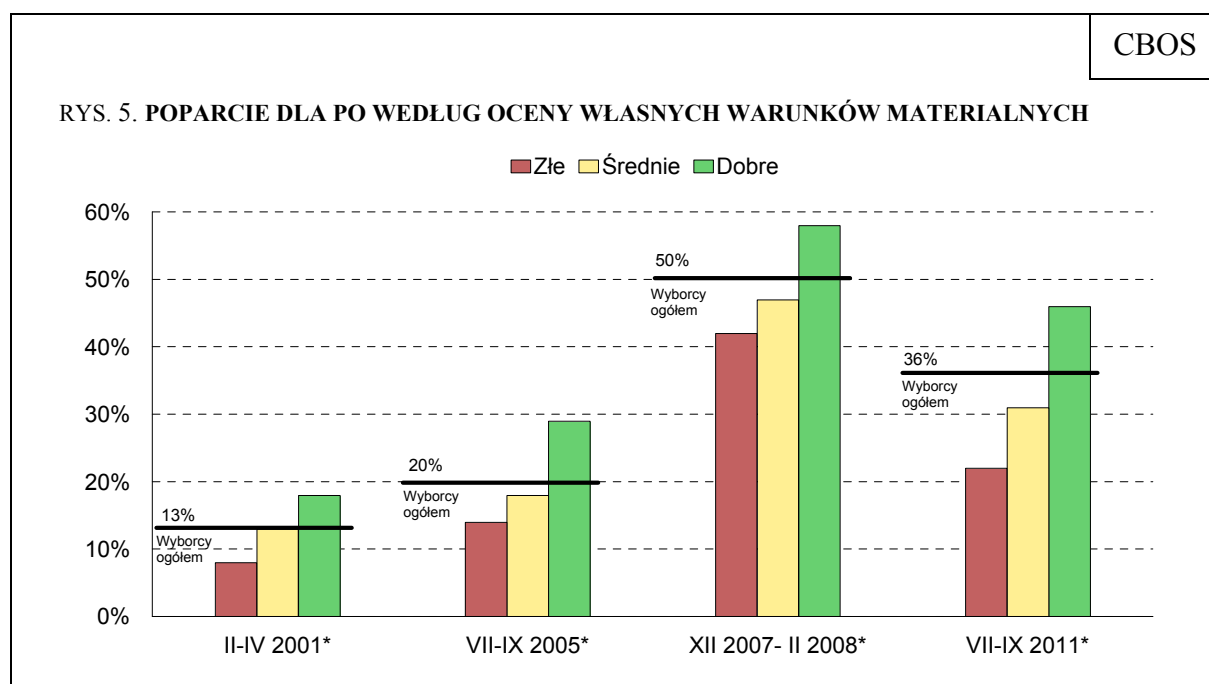

* Dane zagregowane z trzech miesięcy

Poparcie dla Platformy silnie różnicuje ocena własnych warunków materialnych. Partia ta od początku była bardziej popularna wśród osób zadowolonych ze swojej sytuacji bytowej. W pierwszym kwartale działalności, średnio co piąty wyborca dobrze oceniający swoje finanse był skłonny poprzeć tę nową inicjatywę polityczną w potencjalnych wyborach parlamentarnych, natomiast w grupie najgorzej sytuowanych – mniej niż co dziesiąty.

Na przełomie 2007 i 2008 roku, kiedy ugrupowanie Donalda Tuska odnotowywało najwyższe poparcie, niemal połowa wyborców określających swoją sytuację materialną jako średnią i ponad dwie piąte niezadowolonych z niej deklarowały chęć głosowania na Platformę.

W ciągu ostatnich trzech miesięcy, średnie poparcie dla partii rządzącej wśród wyborców najgorzej sytuowanych spadło niemal o połowę. Tylko co piąty upatruje w Platformie swojego kandydata. W grupie tej obserwujemy największy odpływ potencjalnych zwolenników. Natomiast niemal połowa wyborców zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej planuje głosować na Platformę.

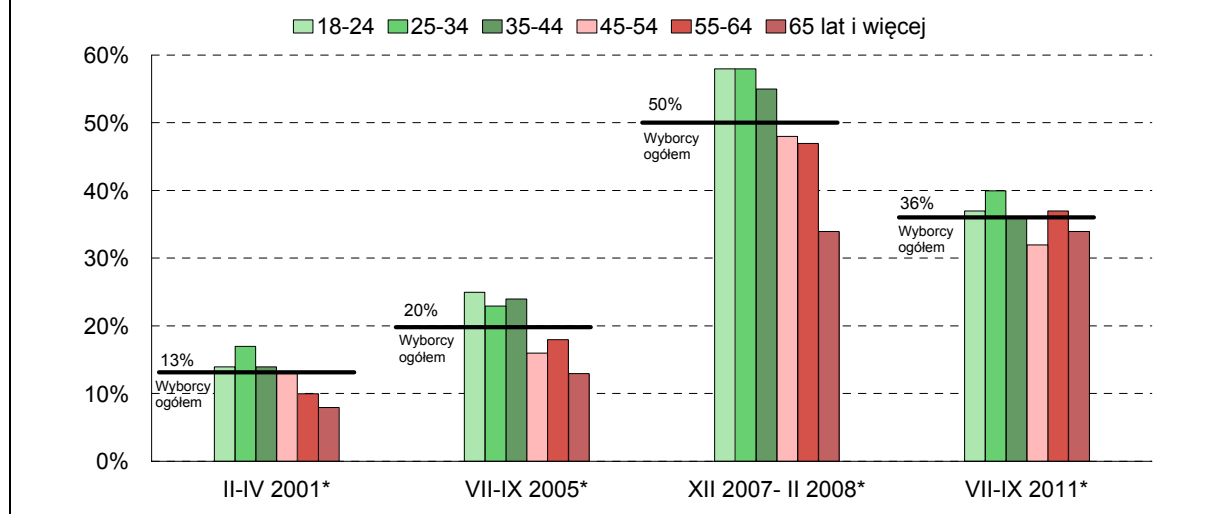
* Dane zagregowane z trzech miesięcy

Wśród grup wiekowych wyborcy Platformy to najczęściej ludzie młodszy, poniżej 45. roku życia, a niezmiennie najniższe notowania PO ma wśród najstarszych, mających 65 lat i więcej. Na przestrzeni lat różnice w poparciu ulegały jednak istotnym zmianom, a w ostatnim kwartale w dużym stopniu się zniwelowały.

W pierwszych miesiącach działalności PO różnice w poparciu wśród młodszych i starszych wyborców były stosunkowo niewielkie. Wyraźny wzrost notowań wśród osób poniżej 35. roku życia odnotowaliśmy przed wyborami do parlamentu w 2001 roku. Duże różnice wśród młodszych i starszych pojawiły się także przed wyborami w 2005 roku.

Przełom lat 2007 i 2008 przyniósł Platformie spektakularny wzrost poparcia we wszystkich grupach wiekowych. Nie tylko duży odsetek młodszych wyborców nadal ją popierał, ale także wśród starszych, mających 45–64 lata niemal połowa była gotowa oddać na nią głos, a wśród najstarszych co trzeci.

RYS. 6. POPARCIE DLA PO WEDŁUG WIEKU

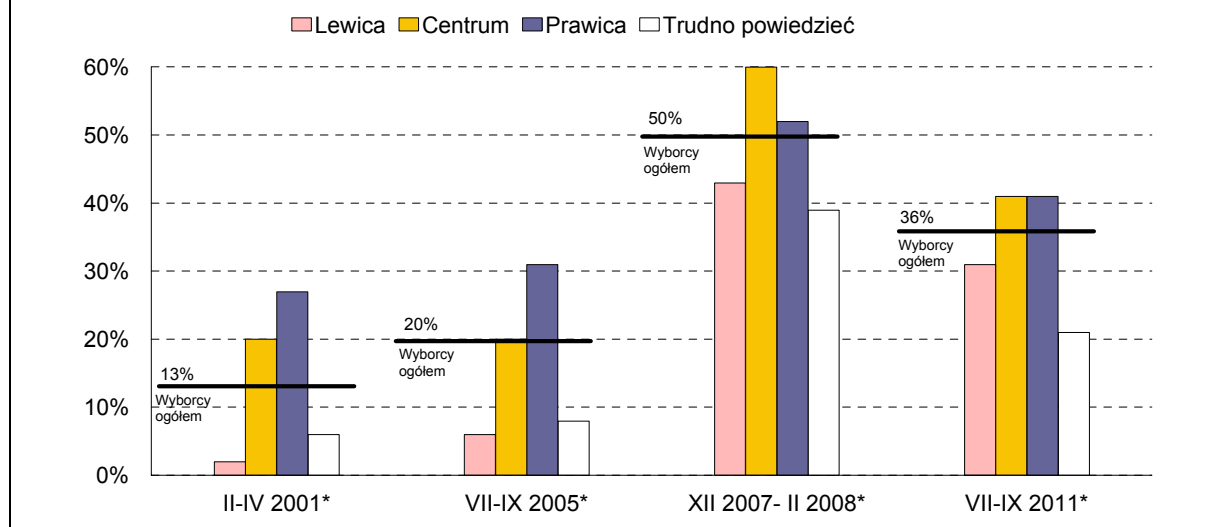
* Dane zagregowane z trzech miesięcy

Interesujące jest, że to najstarsi wyborcy okazali się najwierniejsi Platformie. W ostatnich sondażach średnio co trzeci respondent powyżej 65. roku życia deklaruje poparcie dla PO (tak samo jak w szczytowym okresie jej popularności). Najwięcej rozczarowanych jest wśród wyborców poniżej 45 roku życia, czyli w grupie, która najbardziej entuzjastycznie przyjęła objęcie władzy przez Platformę w 2007 roku. Ostatnie sondaże pokazują, że około dwóch piątych z nich nadal deklaruje chęć głosowania na tę formację. Obecne różnice w poparciu w grupach wiekowych są zatem stosunkowo niewielkie.

PREFERENCJE PARTYJNE A POGLĄDY POLITYCZNE

W „Zobowiązaniu” z 19 stycznia 2001 roku powołującym do życia Platformę Obywatelską jej założyciele odwoływali się do liberalnej ideologii i wartości prawicowych. Nie dziwi zatem znacząca (ponadprzeciętna) liczba wyborców o prawicowych poglądach deklarujących chęć głosowania na to ugrupowanie. W 2001 i 2005 roku także co piąty wyborca o poglądach centrowych wskazywał PO jako swego kandydata. Natomiast poparcie ze strony elektoratu lewicowego w pierwszym okresie działalności Platformy było marginalne. Jednak niezadowolenie części społeczeństwa z rządów koalicji PiS-Samoobrona-Liga Polskich Rodzin i sprzeciw wobec koncepcji budowania IV RP zmobilizowały także wyborców o poglądach lewicowych do poparcia Platformy. Liczba sympatyków PO identyfikujących się z lewicą rosła systematycznie od 2005 roku. Na przełomie lat 2007 i 2008 ponad dwie piąte elektoratu lewicowego popierało Platformę.

RYS. 7. POPARCIE DLA PO WEDŁUG POGLĄDÓW POLITYCZNYCH

* Dane zagregowane z trzech miesięcy

Od wyborów 2007 roku w retoryce PO i jej programach nastąpił zwrot w kierunku centrum. Także politycy tej partii określają swój program przed zbliżającymi się wyborami jako przechodzący na pozycje socjalliberalne⁶. Może dlatego Platforma obecnie otrzymuje duże poparcie wyborców lewicowych. Niemal co trzeci widzi w niej swego kandydata w nadchodzących wyborach. Notowania elektoratu lewicowego nie są jednak tak wysokie, jak centrowego czy prawicowego (po 41%).

Na przełomie 2007 i 2008 roku wzrosło również poparcie dla partii rządzącej wśród wyborców niepotrafiących określić swojej orientacji politycznej na skali lewica-prawica – średnio dwie piąte z nich deklarowało chęć oddania swego głosu na partię rządzącą. Obecnie co piąty nadal zamierza głosować na Platformę.

ELEKTORAT PLATFORMY

Wśród elektoratu Platformy jest znacznie mniej niż wśród ogółu wyborców mieszkańców wsi, wyborców z wykształceniem podstawowym i o najniższych dochodach, a więcej osób z wykształceniem minimum średnim i dobrze oceniających swoją sytuację materialną. Natomiast wiek oraz poglądy polityczne w o wiele mniejszym stopniu wyróżniają

⁶ Gazeta Wyborcza z 14 września 2011 roku, rozmowa z Jarosławem Gowinem.

jej sympatyków spośród ogółu wyborców. Jeśli chodzi o religijność to wśród zwolenników PO jest nieco więcej osób sporadycznie uczestniczących w praktykach religijnych, a nieco mniej tych, którzy robią to regularnie.

Tabela 1

	Potencjalni wyborcy ogółem IX 2011	Potencjalni wyborcy PO IX 2011
	w procentach	
Wiek		
18-24	11	15
25-34	19	22
35-44	16	15
45-54	16	13
55-64	20	19
65 lat i więcej	19	16
Miejsce zamieszkania		
Wieś	39	28
Miasto do 20 tys.	12	8
20-100 tys.	18	21
101-500 tys.	15	19
501 tys. i więcej	16	23
Wykształcenie		
Podstawowe	20	10
Zasadnicze zawodowe	23	22
Średnie	35	41
Wyższe	22	27
Dochody na jedną osobę		
Do 500 zł	16	8
501-750 zł	16	8
751-1000 zł	18	20
1001-1500 zł	25	29
Powyżej 1500 zł	25	35
Ocena własnych warunków materialnych		
Złe	12	6
Średnie	46	41
Dobre	42	54
Udział w praktykach religijnych		
Kilka razy w tygodniu	5	4
Raz w tygodniu	49	42
1-2 razy w miesiącu	16	17
Kilka razy w roku	20	27
W ogóle nie uczestniczy	9	10
Poglądy polityczne		
Lewica	16	13
Centrum	32	38
Prawica	35	36
Trudno powiedzieć	17	13

Analizując elektorat Platformy należy pamiętać, że większe bądź mniejsze poparcie w poszczególnych grupach nie przekłada się bezpośrednio na liczbę głosów w wyborach. Po pierwsze, poszczególne grupy społeczno-demograficzne różnią się jeśli chodzi o mobilizację wyborczą. Po drugie, nie są równoliczne w społeczeństwie. Z tego powodu, mimo że poparcie dla Platformy wśród mieszkańców dużych miast jest wyższe niż wśród mieszkańców wsi, elektorat PO nie jest typowo wielkomiejski. Charakterystyka osób deklarujących chęć głosowania na partię rządzącą wskazuje, że ponad jedna czwarta jej zwolenników mieszka na wsi, a tylko mniej więcej co piąty w miastach powyżej 500 tys. mieszkańców.

Platforma wciąż jest faworytem zbliżających się wyborów pomimo znacznego spadku poparcia w stosunku do najlepszych notowań, jakie uzyskała po wyborach w 2007 roku. Na przełomie 2007 i 2008 roku PO przekonała do swego programu (i nowoutworzonego rządu) nie tylko znaczną część wyborców z grup tradycyjnie ją popierających, ale również tych odnoszących się do niej bardziej sceptycznie tj. wyborców starszych (powyżej 45. roku życia), słabiej wykształconych, dużą część wyborców mieszkających na wsi, oraz tych, którzy źle oceniali swoją sytuację materialną. Co ważne, zyskała wtedy również wielu wyborców o poglądach lewicowych.

Obecnie poparcie dla partii rządzącej wśród wyborców o niższej pozycji społecznej znacząco spadło, natomiast utrzymało się stosunkowo wysokie wśród osób starszych deklarujących swój udział w wyborach. Jest to pewnym zaskoczeniem zwłaszcza, że duża część młodych odwróciła się od Platformy (patrz tabela aneksowa). Ugrupowanie Donalda Tuska wciąż cieszy się dużym poparciem wśród dobrze wykształconych, mieszkających w dużych miastach i zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej. Zachowało również znaczące poparcie wśród wyborców o poglądach lewicowych.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK